

ВІДГУК
офіційного опонента на дисертаційну роботу
Менюка Миколи Васильовича на тему «Організаційно-економічний
механізм управління безпекою праці у територіальних громадах»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 073 – Менеджмент

1. Актуальність теми дисертаційного дослідження, зв'язок роботи з науковими програмами, темами, планами

Посилення нестабільності соціально-економічного середовища, наслідки воєнного стану, пошкодження виробничої та соціальної інфраструктури, кадровий дефіцит і зростання професійних ризиків істотно підвищують значення належного управління безпекою праці. Особливої актуальності ця проблема набуває на рівні територіальних громад, які в умовах децентралізації відповідають за функціонування органів місцевого самоврядування, комунальних підприємств, установ і закладів та водночас мають забезпечувати узгоджену взаємодію з роботодавцями, працівниками й органами державного нагляду.

Наявні підходи до охорони праці на місцевому рівні нерідко мають фрагментарний і реактивний характер, тоді як сучасні виклики потребують переходу до системного, превентивного та ризик-орієнтованого управління. У зв'язку з цим наукове обґрунтування організаційно-економічного механізму управління безпекою праці у територіальних громадах має вагоме теоретичне і практичне значення.

Актуальність теми підтверджується її зв'язком із науково-дослідною роботою Миколаївського національного аграрного університету за темою «Формування потенціалу місцевого розвитку територіальних громад» (номер державної реєстрації 0121U114744), у межах якої здобувачем обґрунтовано підходи до забезпечення безпечних і належних умов праці як складової інфраструктурного забезпечення та сталого розвитку територіальних громад. Результати дослідження також узгоджуються з пріоритетними напрямками розвитку науки і техніки, положеннями Національної доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна» та Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки.

Отже, дисертаційна робота М.В. Менюка є своєчасною та актуальною, а її проблематика відповідає сучасним потребам теорії та практики менеджменту, а також діяльності органів місцевого самоврядування в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення.

2. Наукова новизна результатів дослідження

У дисертації сформульовано й обґрунтовано сукупність теоретичних, методичних і прикладних положень щодо формування системи управління безпекою праці у територіальних громадах. Основні результати, що характеризують наукову новизну роботи, полягають у такому:

- уперше розроблено інтегровану модель управління безпекою праці у

територіальній громаді, побудовану за дворівневою структурою, яка охоплює стратегічний рівень органів місцевого самоврядування та операційний рівень комунальних підприємств і установ, забезпечує поєднання нормативно-правового, організаційно-управлінського, кадрово-компетентнісного, ресурсно-фінансового, інформаційно-аналітичного та ризик-орієнтованого компонентів і спрямована на превентивне управління професійними ризиками;

- удосконалено визначення поняття «управління безпекою праці у територіальних громадах» як цілісної системи управлінських впливів органів місцевого самоврядування, роботодавців, комунальних підприємств і установ, працівників та інших заінтересованих сторін, спрямованих на виявлення, оцінювання, попередження та мінімізацію професійних ризиків, створення безпечних умов праці й підтримання соціально-економічного розвитку громади;
- удосконалено підходи до формування системи управління безпекою праці на місцевому рівні шляхом її інтеграції у стратегічні та програмні документи розвитку територіальних громад із застосуванням принципів ризик-орієнтованого управління; запропоновано систему індикаторів і ключових показників ефективності управління безпекою праці;
- розроблено концептуальні засади інтеграції системи управління безпекою праці у загальну систему безпеки територіальної громади, що охоплює цивільний захист, громадську та пожежну безпеку, охорону здоров'я, освіту, соціальний захист і діяльність комунального сектору;
- дістали подальшого розвитку науково-методичні підходи до ризик-орієнтованого управління безпекою праці у територіальних громадах через обґрунтування ролі локальної нормативно-правової бази, інформаційно-аналітичного забезпечення, цифрового моніторингу та системи оцінювання;
- дістали подальшого розвитку підходи до формування й реалізації програмних заходів з охорони праці на місцевому рівні шляхом поетапного планування, цифрового моніторингу та інтеграції безпекових аспектів у стратегічні документи розвитку громад.

Зазначені положення характеризуються внутрішньою логічністю, мають теоретико-методичну та практичну спрямованість і в сукупності формують авторський підхід до управління безпекою праці на рівні територіальної громади.

3. Теоретичне і практичне значення результатів дослідження

Теоретичне значення дисертаційної роботи полягає у поглибленні понятійно-категоріального апарату управління безпекою праці на місцевому рівні, систематизації організаційно-управлінських засад відповідної діяльності та формуванні концептуальної основи організаційно-економічного механізму управління безпекою праці у територіальних громадах.

Практичне значення одержаних результатів визначається можливістю використання запропонованих положень органами місцевого самоврядування, комунальними підприємствами й установами під час розроблення місцевих

програм охорони праці, організації моніторингу професійних ризиків, планування превентивних заходів, розвитку кадрових компетентностей та інтеграції питань безпеки праці у стратегічні документи розвитку громад.

Практичне застосування результатів підтверджено довідкою Миколаївського національного аграрного університету № 05-16/518/1 від 27.04.2026, де теоретико-методичні положення дисертації використовуються в освітньому процесі, підготовці курсових і кваліфікаційних робіт, наукових проєктів, тез доповідей і публікацій, а також довідкою Шевченківської сільської ради № 70/01-14 від 18.06.2025, де використано пропозиції щодо організаційного забезпечення управління безпекою праці, застосування ризик-орієнтованого підходу, планування заходів з охорони праці та моніторингу професійних ризиків.

4. Повнота відображення наукових положень дисертаційної роботи в опублікованих автором працях

За результатами дисертаційного дослідження опубліковано 10 наукових праць, з яких 4 статті – у наукових фахових виданнях України, 1 стаття – у виданні, що індексується в наукометричній базі Scopus, та 5 тез доповідей – у матеріалах міжнародних науково-практичних і науково-теоретичних конференцій.

У публікаціях представлено основні положення дисертації щодо понятійного апарату управління безпекою праці у територіальних громадах, організаційного, кадрового та ресурсного забезпечення, ризик-орієнтованого підходу, інституційного забезпечення й економічного механізму безпеково орієнтованого управління розвитком територіальних громад. Тематика опублікованих праць загалом відповідає змісту дисертаційної роботи, а кількість і рівень наукових видань відповідають установленим вимогам до оприлюднення результатів дисертації на здобуття ступеня доктора філософії.

5. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційної роботи, їх достовірність

Наукові положення, висновки та рекомендації дисертації ґрунтуються на опрацюванні праць вітчизняних і зарубіжних учених, нормативно-правових актів у сфері охорони праці та місцевого самоврядування, статистичних і аналітичних матеріалів, відкритих даних територіальних громад, а також результатів проведеного автором анонімного опитування працівників органів місцевого самоврядування семи територіальних громад Миколаївської області.

Основні результати дослідження одержано із застосуванням системного і структурного підходів, порівняльного та логічного аналізу, узагальнення й групування, аналізу нормативно-правових і програмних документів, соціологічного опитування, описового статистичного та графічного методів. Їх застосування дало змогу розкрити теоретичну сутність управління безпекою праці, охарактеризувати організаційне, кадрове, фінансове, матеріально-технічне та інформаційне забезпечення досліджуваних громад, а також сформулювати авторську модель і програму її реалізації.

Структура роботи загалом відповідає поставленим завданням: теоретичні положення першого розділу є основою діагностики, здійсненої у другому розділі, а виявлені проблеми враховано під час формування організаційно-економічного механізму та інтегрованої моделі у третьому розділі. Разом з тим окремі елементи методичного апарату й емпіричної перевірки потребують уточнення, що відображено у зауваженнях до дисертації.

6. Структура та зміст дисертаційної роботи, її завершеність і відповідність установленим вимогам щодо оформлення

Дисертація складається з анотації українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел із 147 найменувань та додатка. Загальний обсяг роботи становить 205 сторінок. У тексті представлено 24 таблиці та 28 рисунків.

У вступі обґрунтовано актуальність теми та її зв'язок із науковими програмами, сформульовано мету й завдання, визначено об'єкт, предмет, методи та інформаційну базу дослідження, наведено положення наукової новизни, практичне значення, особистий внесок здобувача, відомості про апробацію та публікації.

У першому розділі розкрито теоретичну сутність управління безпекою праці у територіальних громадах, систематизовано організаційно-управлінські засади забезпечення безпеки праці в системі місцевого самоврядування та запропоновано методичний підхід до оцінювання стану управління безпекою праці, що поєднує блок організаційної ефективності та блок економічної доцільності.

У другому розділі здійснено соціально-економічну характеристику територіальних громад Миколаївської області, досліджено організаційну структуру управління безпекою праці та проаналізовано кадрові, фінансові, матеріально-технічні й інформаційні чинники забезпечення відповідної діяльності у семи територіальних громадах.

У третьому розділі обґрунтовано концептуальні засади формування організаційно-економічного механізму управління безпекою праці, запропоновано інтегровану дворівневу модель, систематизовано організаційні важелі та економічні інструменти, а також розроблено п'ятиетапну програму реалізації інноваційної моделі системи управління безпекою праці у територіальних громадах.

Зміст роботи загалом відповідає її назві, меті та завданням. Висновки логічно пов'язані зі структурою дослідження та відображають його основні результати. Мова і стиль викладу загалом відповідають вимогам до наукових робіт відповідного рівня, хоча в тексті наявні окремі редакційні, нумераційні та технічні неточності, які не впливають на загальну оцінку одержаних результатів.

7. Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

За результатами ознайомлення з дисертаційною роботою ознак академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації чи інших порушень академічної доброчесності не виявлено. Використані наукові положення,

статистичні дані та нормативні матеріали супроводжуються посиланнями на відповідні джерела. Авторські пропозиції, моделі та узагальнення належним чином відмежовано від результатів інших дослідників.

8. Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу М.В. Менюка, вважаємо за доцільне звернути увагу на окремі дискусійні положення та зауваження, які потребують уточнення під час публічного захисту.

1. У п. 1.3 автором запропоновано дворівневу систему індикаторів оцінювання організаційної ефективності й економічної доцільності управління безпекою праці та наведено формули розрахунку відповідних коефіцієнтів. Водночас недостатньо обґрунтовано вибір окремих порогових значень, не представлено формалізованого алгоритму нормування, зважування та зведення різновимірних показників в інтегральну оцінку. Крім того, запропоновану методику не апробовано на матеріалах досліджуваних громад, що не дає змоги повною мірою оцінити її практичну придатність.

2. Методичний апарат дисертації потребує більшої узгодженості між методами, заявленими у вступі, та результатами, фактично представленими в основному тексті. Зокрема, щодо методу експертних оцінок та ієрархічного аналізу АНР не наведено складу експертів, матриць парних порівнянь, вагових коефіцієнтів і показників узгодженості. Водночас результати заявлених факторного, регресійного, сценарного та просторового аналізу не набули достатньо виразного й системного представлення в основному тексті роботи. Це потребує додаткового пояснення здобувача щодо процедур застосування зазначених методів і одержаних за їх допомогою результатів.

3. Емпірична база другого розділу потребує уточнення. Недостатньо розкрито спосіб формування вибірки, період проведення опитування, структуру анкети та використані шкали оцінювання. Крім того, висновок про негативну залежність між охопленням навчанням і травматизмом зроблено за даними лише семи громад без наведення коефіцієнта кореляції, перевірки його статистичної значущості та нормування кількості нещасних випадків на чисельність працівників. Тому встановлений взаємозв'язок доцільно трактувати як попередньо виявлену тенденцію, а не як статистично підтверджену залежність.

4. Запропонована у п. 3.3 програма реалізації інноваційної моделі управління безпекою праці логічно структурована за п'ятьма етапами, однак залишається переважно концептуальною. У роботі не конкретизовано календарних строків реалізації етапів, відповідальних виконавців, обсягів і джерел фінансування, базових та цільових значень KPI, а також порядку оцінювання економічного ефекту від упровадження програми. Розкриття зазначених параметрів та апробація програми на матеріалах однієї з досліджуваних громад посилили б прикладну цінність запропонованого організаційно-економічного механізму.

Висловлені зауваження та дискусійні положення мають рекомендаційний характер, не заперечують основних наукових результатів дисертації та не знижують її загальної позитивної оцінки.

9. Загальний висновок про дисертаційну роботу

Дисертація Менюка Миколи Васильовича на тему «Організаційно-економічний механізм управління безпекою праці у територіальних громадах» є завершеною самостійною науковою працею, у якій розв'язано актуальне наукове завдання щодо теоретичного обґрунтування та розроблення організаційно-економічного механізму управління безпекою праці на рівні територіальних громад.

Робота має логічну структуру, містить взаємопов'язані теоретичні, методичні та прикладні результати, характеризується належним рівнем наукової новизни і практичної спрямованості. Сформульовані положення щодо інтегрованої дворівневої моделі, організаційно-економічного механізму, системи індикаторів та поетапної програми впровадження становлять науковий і практичний інтерес для розвитку управління безпекою праці у територіальних громадах.

За актуальністю, змістом, науковою новизною, теоретичним і практичним значенням одержаних результатів дисертаційна робота відповідає спеціальності 073 – Менеджмент та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44 (зі змінами), а також Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (зі змінами). Її автор, Менюк Микола Васильович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 07 – Управління та адміністрування за спеціальністю 073 – Менеджмент.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, доцент,
завідувач кафедри менеджменту і
бізнес-адміністрування
Львівського національного університету
ветеринарної медицини та біотехнологій
імені С. З. Гжицького

Андрій ЛИНДЮК